І.А.Барэйша,
кандыдат педагагічных навук, дацэнт, дэкан магістратуры НІА.
В.У.Чэчат,
кандыдат педагагічных навук, дацэнт, загадчык кафедры педагогікі магістратуры НІА

Патрабаванні да магістэрскай дысертацыі па педагогіцы

Пасля апублікавання у "Настаўніцкай газеце" (№101 за 1995 г.) Часовага палажэння аб магістратуры Нацыянальнага інстытута адукацыі у дэканат магістратуры звяртаюцца работнікі установ адукацыі, настаўнікі, выкладчыкі і студэнты ВНУ з просьбай больш падрабязна расказаць, як стаць магістрам педагогікі, якія патрабаванні прад'яуляюцца да яго падрыхтоукі, да напісання магістэрскай дысертацыі.
Увазе чытачоу, якіх цікавяць гэтыя пытанні, прапануем наступныя матэрыялы.

Магістэрская дысертацыя па педагогіцы з'яуляецца самастойным навуковым даследаваннем, якое выконваецца пад кіраўніцтвам навуковага кіраўніка. Пры яе падрыхтоуцы неабходна прадэманстраваць уменне працаваць з першакрыніцамі і весці доследна-эксперыментальную работу.

Аб'ём магістэрскай дысертацыі не павінен перавышаць 50 машынапісных старонак (38--40 радкоу на 1 старонцы праз 1,5 інтэрвалу). Яна пішацца на беларускай ці рускай мове, складаецца з уводзін, 2 глаў (з кароткімі вывадамі у канцы кожнай), заключных вывадау, спіса выкарыстаных крыніц (не менш чым 50 назвау, у тым ліку на замежных мовах) і дадаткау.

Змест дысертацыі, асабліва яе тээрэтычнай часткі, не павінен насіць рэфератыўны характар. Неабходна, каб ён утрымліваў навізну праблемы ці элементы навізны. Другая (практычная) глава павінна раскрываць уменне будучага магістра самастойна планаваць і праводзіць доследна-эксперыментальную работу, аналізаваць і абагульняць атрыманыя у ходзе даследавання вынікі, ажыццяўляць іх статыстычную (матэматычную) апрацоуку, якасны аналіз, рабіць высновы і выходзіць на узровень навукова-метадычных і практычных рэкамендацый.

Работа над дысертацыяй ажыццяуляецца на працягу усяго тэрміну навучання у магістратуры і заканчваецца, як мінімум, за тры тыдні да яе прадстаулення да абароны. Навуковыя кіраунікі на працягу першага месяца навучання прапануюць студэнтам для азнаямлення, асэнсавання і выбару тэмы магістэрскіх дысертацый (улічваюцца таксама прапановы саміх студэнтау). Тэмы дысертацый зацвярджаюцца на пасяджэнні кафедры педагогікі не пазней сярэдзіны 1-га семестра бягучага года навучання. Пры выбары тэмы магістэрскіх даследаванняу перавага аддаецца тым, якія звязаны з будучай практычнай дзейнасцю магістра.

Праграма па педагогіцы для субяседавання і уступных экзаменау у магістратуру

І. Агульныя асновы педагогікі

Педагогіка -- навука аб выхаванні. Педагогіка як навука і мастацтва. Асноўныя катэгорыі педагогікі. Метадалагічныя асновы педагогікі. Сувязь педагогікі з іншымі навукамі (філасофіяй, псіхалогіяй, генетыкай, фізіялогіяй, сацыялогіяй і інш.). Нацыянальныя асаблівасці выхавання. Паняцце аб этнапедагогіцы.

Выхаванне -- вечная, агульная і гістарычная катэгорыя. Выхаванне і сацыялізацыя. Мэта і задачы выхавання. Усебаковае, гарманічнае развіццё асобы як ідэал выхавання. Паняцце аб асобе і яе развіцці. Асоба ў грамадстве і мікраасяроддзі. Правы асобы на жыццё, годнасць, свабоду, адукацыю. Метады навукова-педагагічных даследаванняў і асаблівасці іх выкарыстання. Сістэмны падыход у педагогіцы.

II. Праблемы тэорыі выхавання

Праблема суадносін спадчыннасці, асяроддзя і выхавання ў развіцці асобы.

Актыўнасць -- якасць чалавека. Патрэбнасці як крыніца актыўнасці. Фарміраванне патрэбнасцей -- галоўная задача выхавання.

Паняцце аб дзейнасці. Адзінства дзейнасці і свядомасці. Развіццё як вынік актыўнасці і дзейнасці чалавека. Сумесная дзейнасць выхавацеля і выхаванцаў у працэсе развіцця асобы. Двухбаковы характар выхавання. Патрабавальнасць выхавацеля. Віды патрабаванняў. Адзінства патрабавальнасці і павагі да выхаванцаў. Педагогіка паралельнага дзеяння.

Арганізацыя жыццядзейнасці выхаванцаў як спосаб іх развіцця. Састаўныя часткі дзейнасці. мэтамеркаванне, планаванне, асабістая дзейнасць, дыягностыка, карэкцыя. Асноўныя віды сумеснай дзейнасці выхавацеля і выхаванцаў. Спалучэнне педагагічнага кіраўніцтва з самадзейнасцю выхаванцаў.

Зносіны (узаеміны) -- састаўная частка дзейнасці. Паняцце аб зносінах, камунікацыі, камунікабельнасці. Спецыфіка педагагічных зносін. Стылі зносін. Культура зносін. Моўныя здольнасці педагога, іх развіццё.

Рэфлексія, яе значэнне. Выхаванне, самавыхаванне, перавыхаванне.

Фарміраванне навуковага светапогляду ў выхаванцаў.

Патрыятычнае і інтэрнацыянальнае выхаванне.

Маральнае выхаванне. Выхаванне гуманізму, міласэрнасці, паважлівых адносін да бацькоў, навакольных людзей, малых дзяцей, дзяцей-сірот і інвалідаў, састарэлых і нямоглых; беражлівыя адносіны да прыроды і маёмасці. Экалагічнае выхаванне.

Працоўнае выхаванне. Выхаванне творчых адносін да працы. Эканамічнае выхаванне, яго роля ў падрыхтоўцы школьнікаў да працоўнай дзейнасці. Сістэма прафесійнай арыентацыі школьнікаў. Прававое выхаванне і яго функцыі ў папярэджанні правапарушэнняў моладзі.

Эстэтычнае выхаванне. Пераадоленне негатыўных з'яў у эстэтычным выхаванні школьнікаў. Псіхафізічнае выхаванне, яго роля ва ўмацаванні здароўя. Здаровы лад жыцця.

Педагагічныя асновы сямейнага выхавання.

Узаемаадносіны паміж свецкім і рэлігійным выхаваннем.

Дзіцячыя і маладзёжныя арганізацыі, аб'яднанні і рухі ў Беларусі: гісторыя і сучаснасць.

Метады і сродкі выхавання. Слова, дзейнасць, адносіны як сродкі выхавання. Метады выхавання.

Слоўныя (вербальныя) метады педагагічнага дзеяння: слова педагога, дыялог, перакананне, патрабаванне, гутарка, дыспут, дыскусія, канферэнцыя і інш.

Практычныя метады выхавання: прывучэнне, адцягненне, практыкаванне, арганізацыя дзейнасці выхаванцаў, трэніроўка, станоўчы прыклад, паказ узору.

Метады педагагічнага стымулявання: перспектыва, матывацыя дзейнасці, спаборніцтва, напамін, кантроль, стымуляванне да самакантролю, заахвочванне і пакаранне. Віды заахвочвання і асаблівасці іх выкарыстання. Узрост выхаванцаў і заахвочванне. Пакаранне. Улік узроставых і індывідуальных асаблівасцей пры выкарыстанні пакаранняў. Недапушчальнасць пакаранняў, якія зневажаюць годнасць асобы, перашкаджаюць

развіццю асобы. Гуманнасць выхавання. Выхаванне без пакаранняў.

III. Тэорыя навучання

Паняцце аб дыдактыцы. Яе прадмет і задачы. Асноўныя паняцці дыдактыкі. Роля фізіялогіі, псіхалогіі, кібернетыкі, эрганомікі ва удасканаленні тэорыі навучання. Дыдактыка і прыватныя методыкі. Дыдактычныя тэорыі і іх развіццё.

Тэорыя пазнання як метадалагічная аснова навучання. Заканамернасці і прынцыпы навучання, іх узаемасувязь. Адзінства адукацыйнай, выхаваўчай і развіццёвай функцый навучання.

Тэндэнцыі і напрамкі рэфармавання агульнаадукацыйнай школы Беларусі. Навукова-метадычныя патрабаванні да вучэбных планаў, праграм, падручнікаў.

Сутнасць і структура працэсу навучання, яго асноўныя кампаненты і сувязь паміж імі. Асноўныя звёны (этапы) працэсу навучання.

Метады і сродкі навучання, іх класіфікацыя. Выкарыстанне актыўных метадаў навучання: паратэатр, разыгрыванне роляў, дыскусія, палеміка, "круглы стол", мазгавая атака (штурм), сінектыка, трэнінг, відэатрэнінг, дзелавая гульня і інш.

Формы арганізацыі навучання ў школе. Урок як асноўная форма арганізацыі навучання, выхавання і развіцця. Тыпы урокаў. Разнастайнасць сучасных форм арганізацыі навучання.

Метады праверкі і ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў вучняў. Крытэрыі эфектыўнасці навучання. Аналіз сучасных падыходаў да ацэнкі ведаў школьнікаў.

Дыферэнцыяцыя навучання: тэорыя, вопыт, перспектыва. Рознаўзроўневыя праграмы ў агульнаадукацыйнай школе і ў новых тыпах навучальных устаноў.

Праблемны падыход да навучання і яго месца ў вучэбным працэсе. Шляхі і формы індывідуалізацыі навучання школьнікаў ва умовах адукацыі ў Беларусі.

Тэхнічныя сродкі навучання, іх віды і спецыфіка выкарыстання. Праграмаванае навучанне. Камп'ютэр і навучанне.

Спіс асноўнай літаратуры, неабходнай пры падрыхтоўцы да паступлення ў магістратуру

1. Закон Рэспублікі Беларусь "Аб адукацыі у Рэспубліцы Беларусь" (1991 г.) // Настаўніцкая газета. -- 1991. -- 23 ліст.

2. Закон Рэспублікі Беларусь "Аб правах дзіцяці" (1993 г.) // Адукацыя і выхаванне. -- 1994, №2. -- С. 39--47.

3. Конвенция о правах ребенка (1989 г.): Сб. документов по правам человека. -- Минск: МНО Республики Беларусь, 1991. -- С. 19--40.

4. Канцэпцыя адукацыі і выхавання у Беларусі (1993 г.) // Адукацыя і выхаванне. -- 1993, №12. -- С. 119--152.

5. Канцэпцыя выхавання у нацыянальнай школе Беларусі (аутар У.Ф. Валадзько). -- Мінск: НІА, 1993. -- 15 с.

6. Нацыянальны план дзеянняў па абароне правоў дзяцей. Зацверджаны Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь №150 ад 19 красавіка 1995 г. -- Мінск, 1995. -- 12 с.

7. Стратэгія рэфармавання сістэмы адукацыі і выхавання. -- Мінск: НІА, 1995. -- 9 с.

8. *Андреев В.И.* Система образования в Японии. -- Минск: НИО, 1995. -- 121 с.

9. *Богданович А.Е.* Педагогические воззрения белорусского народа // Антология педагогической мысли Белорусской ССР / Сост. Э.К.Дорошевич и др. -- М.: Педагогика, 1986. -- С. 234--235.

10. *Борейша И.А.* Формирование первичного трудового коллектива учащихся ПТУ: Учеб. пособие. -- Минск: БелНИИ образования, 1992. -- 76 с.

11. *Будный С.* Катехизис для детей... // Антология педагогической мысли Белорусской ССР / Сост. Э.К.Дорошевич и др. -- М.: Педагогика, 1986. -- С. 69--72.

12. *Валадзько У.Ф.* Выхаванне школьнікаў. -- Мінск: НІА, 1993. -- 213 с.

13. *Валадзько У.Ф.* Рэформа адукацыі і выхавання. -- Мінск: НІА, 1995. -- 67 с.

14. *Гавриловец К.В.* Воспитание человечности. -- Минск: Нар. асвета, 1985. -- 183 с.

15. *Гавриловец К.В., Казимирская И.И.* Морально-эстетическое воспитание школьников. -- Минск: Нар. асвета, 1987. -- 164 с.

16. *Грымаць А.А., Катовіч Н.К.* Фарміраванне нацыянальнай самасвядомасці будучых педагогаў. -- Мінск: НІА, 1996. -- 154 с.

17. *Кабуш В.Т.* Воспитание школьников в условиях обновления общества. -- Минск: Белфонд "Мы -- детям", 1994. -- 182 с.

18. *Капранова В.А.* Частная школа. -- Минск: НИО, 1995. -- 111 с.

19. *Караковский В.А.* Стать человеком: Общечеловеческие ценности -- основа учебно-воспитательного процесса. -- М.: НИО "Творч. педагогика", 1993. -- 80 с.

20. *Колас Я.* Методика родного языка. Уважайте и любите свой родной язык // Антология педагогической мысли Белорусской ССР / Сост. Э.К.Дорошевич и др. -- М.: Педагогика, 1986. -- С. 315--318.

21. *Колас Я.* Другое чытанне для дзяцей беларусау. (Любое выданне.)

22. *Коломинский Я.Л., Панько Е.А.* Диагностика педагогического взаимодействия. -- Минск: НИО, 1993. -- 135 с.

23. Концептуальные основы общеобразовательной средней школы с 12-летним сроком обучения: Тез. докл. Междунар. науч.-практич. конф. -- Минск: НИО, 1995. -- 180 с.

24. *Коменский Я.А.* Великая дидактика // Избр. пед. соч.: В 2 т. -- М.: Педагогика, 1982. -- Т. 1. -- С. 242--476.

25. *Корчак Я.* Как любить ребенка: Книга о воспитании / Пер. с польск. -- М.: Политиздат, 1990. -- 493 с.

26. *Кочетов А.И.* Как заниматься самовоспитанием. -- Минск: Нар. асвета, 1992. -- 256 с.

27. *Крайко Э.Н.* Система образования во Франции. -- Минск: НИО, 1995. -- 112 с.

28. *Кудринский Ф.А.* О воспитании и обучении // Антология педагогической мысли Белорусской ССР / Сост. Э.Е.Дорошевич и др. -- М.: Педагогика, 1986. -- С. 245--252.

29. *Латыш Н.И.* Образование на рубеже веков. -- Минск: НИО, 1994. -- 157 с.

30. *Левко А.И.* Социальные проблемы образования: История и современность: В 2 ч. -- Минск: НИО, 1993. -- 194 с.

31. *Лесгафт П.Ф.* Семейное воспитание ребенка и его значение // Избр. пед. соч. -- М.: Педагогика, 1988. -- С. 16--228.

32. *Макаренко А.С.* Проблемы воспитания в школьном коллективе // Коллектив и воспитание личности. -- М.: Педагогика, 1982. -- С. 115--284.

33. *Макаренко А.С.* Некоторые выводы из моего педагогического опыта: О моем опыте // Пед. соч.: В 8 т. -- М.: Педагогика, 1984. -- Т. 4. -- С. 230--266.

34. *Макаренко А.С.* Книга для родителей. (Любое издание.)

35. Новые технологии воспитательного процесса / Шуркова Н.Е. и др. / Под общ. ред. В.А.Караковского. -- М.: МП "Новая школа", 1994. -- 112 с.

36. *Пальчевский Б.В.* Системы и элементы учебно-методического обеспечения. -- Минск: Вышэйш. школа, 1986. -- 107 с.

37. *Пархоменко В.П.* Творческая личность как цель воспитания. -- Минск: НИО, 1994. -- 160 с.

38. *Полоцкий С.* Букварь языка словенска. Псалтырь в стихах. (Любое издание.)

39. *Протчанка В.У.* Адукацыя, школа, нацыянальная культура // Пачатковая школа. -- 1993, №1. -- С. 7--10.

40. *Протчанка В.У.* Навучальны працэс -- не канвеер: Аб некаторых праблемах і прынцыпах арганізацыі адукацыі у сельскай школе // Народная асвета. -- 1994, №5. -- С. 3--7.

41. *Протчанка В.У.* Пачатковая сельская школа напярэдадні рэформы // Пачатковая школа. -- 1995, №4. -- С. 6--8.

42. *Рачинский С.А.* Сельская школа. -- М.: Педагогика, 1991. -- 176 с.

43. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или О воспитании // Пед. соч.: В 2 т. -- М.: Педагогика, 1981. -- Т. 1. -- С. 19--592.

44. *Савельева Т.М.* Тэарэтычныя пытанні развіццёвага навучання у сістэме бесперапыннай адукацыі // Адукацыя і выхаванне. -- 1995, №6. -- С. 80--87.

45. *Салееу.В.А.* Этнапедагогіка і эстэтычнае развіццё асобы. -- Мінск: НІА, 1994. -- 181 с.

46. *Серкутьев Г.В.* Организация учебно-воспитательного процесса в ПТУ: Новые подходы. -- Минск, 1992. -- 137 с.

47. *Скорина Ф.* Библия русская. Малая подорожная книжица. Апостол. (Любое издание.)

48. *Сманцер А.П.* Педагогические основы преемственности в обучении школьников и студентов. -- Минск: БГУ, 1995. -- 299 с.

49. *Сухомлинский В.А.* Как воспитать настоящего человека. Рождение гражданина. Сердце отдаю детям. Мудрость родительской любви. (Любые издания.)

50. *Тётка (Алоиза Пашкевич).* Как нам учиться. К сельской молодежи белорусской. Берегите родное слово // Антология педагогической мысли Белорусской ССР / Сост. Э.К.Дорошевич и др. -- М.: Педагогика, 1986. -- С. 261--263.

51. *Цётка (Алаіза Пашкевіч).* Першае чытанне для дзетак беларусау. (Любое выданне.)

52. *Ушинский К.Д.* Человек как предмет воспитания: Опыт педагогической антропологии // Пед. соч.: В 6 т. -- М.: Педагогика, 1990. -- Т. 5, 6.

53. *Ушинский К.Д.* Труд в его психическом и воспитательном значении // Пед. соч.: В 6 т. -- М.: Педагогика, 1988. -- Т. 2. -- С. 8--26.

54. *Ушинский К.Д.* О народности в общественном воспитании // Пед. соч.: В 6 т. -- М.: Педагогика, 1988. -- Т. 1. -- С. 194--256.

55. *Ушинский К.Д.* О пользе педагогической литературы // Пед. соч.: В 6 т. -- М.: Педагогика, 1988. -- Т. 1. -- С. 160--176.

56. *Харламаў І.Ф.* Этычныя веды: роля у развіцці маральнасці і паводзін асобы // Адукацыя і выхаванне. -- 1995, №4. -- С. 60--73.

57. *Чэчат В.У.* Педагогіка сямейнага выхавання. -- Мінск: НІА, 1995. -- 195 с.